

УДК 351.713(477)

Карпенко Г. Л., к.ю.н., доцент кафедри морського та митного права НУ «ОЮА»

Історія трансформації Митного тарифу України

Стаття присвячена розв'язанню проблем невизначених поглядів на місце Митного тарифу у врегульованні суспільних відносин, що виникають в митній справі.

Ключові слова: митний тариф, ставки мита, мито, сертифікат походження товару.

Статья посвящена разрешению проблем неопределенных взглядов на место Таможенного тарифа при регулировании общественных отношений, которые возникают в таможенном деле.

Ключевые слова: таможенный тариф, ставки пошлин, пошлина, сертификат происхождения товара.

The present article is focused on solving the problem of different approaches to the role of the Customs Tariff in the regulation of social relations that appear in the customs sphere.

The key words: customs tariff, rate of duty, customs duties, certificate of origin.

Одним із найпоширеніших економічних заходів регулювання міжнародних економічних відносин є митний тариф, який містить деталізований перелік товарів, що оподатковуються імпортом, експортом і транзитним митом з наведенням способу нарахування, ставки мита, а також коефіцієнтів надбавок і знижок та переліку товарів, заборонених до ввезення, вивезення і транзиту відповідно до товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності. Його можна розглядати також як конкретну ставку мита, яка застосовується при ввезенні певного товару чи вивезенні його за її межі на митну територію країни. У даному разі поняття митного тарифу повністю збігається з поняттям мита при переміщенні товарів через митний кордон країни і може визначатись як вид митного платежу, що стягується з товарів та предметів, які переміщуються через митний кордон держави.

Таку ж функцію виконує митний тариф у здійсненні митної справи в інших країнах. Так, Закон Російської Федерації від 21.05.1993 р. № 5003-1 «О таможенном тарифе», містить положення про види та види ставок мита, про порядок їх застосування, про методи визначення оподатковуваної митом бази — митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон РФ, про визначення країни походження цих товарів. Цю інформацію митні органи РФ активно використовують при нарахуванні та стягуванні митних платежів в цілях здійснення мір митно-тарифного регулювання ЗЕД [1].

Митний тариф слід визнати не тільки у якості національного інструменту, але й міжнародного. Міжнародне митне товариство створило Міжнародний союз по публікації митних тарифів, це визначено в Конвенції 1890 р. та Протоколі про внесення доповнень до цієї Конвенції 1949 р., а також в інших актах: «Про спрощення митних формальностей» 1923 р., «Про митні пільги для туристів» 1954 р., Митній конвенції про міжнародний транзит товарів 1971 р., Митній конвенції про міжнародні перевезення вантажів при застосуванні книжки МДП 1975 р. та інших формулює і закріплює основні принципи і норми міжнародного митного права, у тому числі і митний тариф [2].

Вперше поняття «митний тариф» в українському законодавстві згадується в Законі України «Про Єдиний митний тариф» від 5 лютого 1992 року (на сьогодні втратив чинність), оскільки Україна як частина СРСР досі не мала права вста-

новлювати митну оцінку товарів. Так, згідно з цим Законом, Єдиний митний тариф України — це систематизований звід ставок мита, яким обкладаються товари та інші предмети, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі цієї території. Він встановив на єдиній митній території України обкладення митом предметів, що ввозяться на митну територію України або вивозяться з цієї території. Слід зазначити, що під тиском змін, зумовлених глобалізацією зовнішньоекономічних відносин, цей закон зазнав значних змін.

Ставки Митного тарифу України є єдиними для всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форм власності, організації господарської діяльності та територіального розташування, за винятком випадків, передбачених законами України та її міжнародними договорами. Вступ України до СОТ (Світова організація торгівлі) та ВМО (Всесвітня митна організація) обумовили значне оновлення Закону України від 5 лютого 1992 р.

З 01 січня 2014 року набрав чинності новий Закон України від 19 вересня 2013 року №584-VII «Про Митний тариф України» (законопроект № 2105а від 22.05.2013 р.).

Проект цього Закону був розроблений Мінекономрозвитку разом з Держмитслужбою з метою приведення законодавчої бази України у відповідність до системи загальновизнаних норм міжнародного права, зокрема шляхом створення Митного тарифу України, в основу якого покладено нову версію Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), побудовану на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів 2012 року (ГС-2012) і Комбінованої номенклатури Європейського Союзу (КН ЄС), та на виконання тарифних зобов'язань на 2013 рік в рамках членства України в СОТ, які зафіксовано у Протоколі про вступ України до СОТ.

На відміну від попередніх Законів, цим Законом не вносяться зміни до вже існуючого Митного тарифу й не наводиться його нова редакція. З набранням чинності цього закону, Закон України «Про Митний тариф України» від 5 квітня 2001 року № 2371-III вважається таким, що втратив чинність.

Тобто, прийнято новий Закону України «Про Митний тариф України». Про це свідчить назва та структура Закону.

Митний тариф України є невід'ємною частиною цього Закону та містить перелік ставок загальнодержавного податку — ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України і систематизовані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), складеною на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів.

Якщо в Українській класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, складеній на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів і Комбінованої номенклатури Європейського Союзу, виявлено неточності перекладу з офіційної мови оригіналу українською мовою назв позицій, підпозицій, а також текстів приміток до розділів, груп, позицій, підпозицій та додаткових приміток, то за основу приймаються тексти офіційних видань Гармонізованої системи опису та кодування товарів Всесвітньої митної організації і Комбінованої номенклатури Європейського Союзу.

Нагадаємо, що ставки ввізного мита можуть встановлюватися або змінюватися виключно шляхом внесення змін до Митного тарифу України в порядку, визначеному законом.

На відміну від ставок ввізного мита, у разі виявлення неточності перекладу в описовій частині УКТЗЕД, у відповідності до ст. 68 Митного кодексу центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України може внести зміни.

В Україні ГС використовується як міжнародна основа національної товарної номенклатури Митного тарифу України (затверджений Законом України «Про Митний тариф України» від 05.04.2001 р. № 2371-III (зі змінами і доповненнями)) – УКТЗЕД.

Очікує від України зазначених дій також і Всесвітня митна організація, зокрема в рамках Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів, до якої приєдналася Україна згідно з Указом Президента від 17.05.2002 р. № 466/2002.

Нагадаємо, що Україна 26 липня 2002 р. стала договірною стороною Конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів, яка вступила в силу 1 січня 2004 року. Законом України від 31.05.2007 р. № 1109-V «Про внесення змін до Закону України «Про Митний тариф України» було затверджено товарну номенклатуру Митного тарифу України – УКТЗЕД на основі ГС версії 2002 року (з 01.01.08 р.), а законом України №2189-VI від 21.12.2010 р. – ГС версії 2007 року(з 01.01.11 р.).

Згідно зі ст. 1 Міжнародної конвенції, Гармонізована система опису та кодування товарів – номенклатура, яка включає товарні позиції, субпозиції та відносні до них цифрові коди, примітки до розділів, груп та субпозицій, а також Основні правила класифікації для тлумачення Гармонізованої системи, наведені у додатку до Конвенції.

Гармонізована система опису та кодування товарів є багатоцільовою товарною номенклатурою, що використовується майже 200 країнами світу з метою проведення одноманітної класифікації товарів для встановлення митних тарифів та збирання статистичних даних зовнішньої торгівлі.

Митний тариф України побудовано на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів версії 2007 року, тоді як застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання в більшості країн світу, зокрема в країнах Європейського співтовариства та країнах СНД, з 1 січня 2012 року здійснюється на основі ГС-2012.

Ураховуючи зазначене, відповідно до ст. 3 (а) вказаної вище Конвенції, Законом України передбачено нову редакцію номенклатури Митного тарифу України, в основу якої покладено ГС-2012 (Harmonized commodity description and coding system. Fifth edition (2011) World Customs Organization, офіційне видання Всесвітньої митної організації (ВМО), розміщене на офіційному сайті ВМО) на рівні перших шести знаків, і КН ЄС 2012 року (Combined Nomenclature. Official Journal of the European Communities, L 829 від 28.10.2011) на рівні сьомого і восьмого знаків.

Відповідно до інформації ВМО, ГС-2012 містить близько 220 змін, розподілених таким чином:

- 98 – сільськогосподарська галузь;
- 30 – машинобудівна галузь;
- 27 – хімічна галузь;
- 14 – текстильна промисловість;
- 9 – сфера паперової промисловості;
- 5 – сектор неблагородних металів;

37 – інші галузі промисловості.

Як результат прийнятих змін, частина кодів додана, перенумерована або вилучена у зв'язку з низьким об'ємом торгівлі (менше 50 млн. доларів за рік).

Основні чинники, що вплинули на внесення змін до ГС, пов'язані з пропозиціями ФАО (англ. Food and Agriculture Organization, FAO) – структури ООН з питань продовольства та сільського господарства, пропозиціями секретаріату Роттердамської конвенції щодо контрольованих шкідливих речовин, пропозиціями Монреальського протоколу тощо.

Водночас, при перенесенні ставок ввізного мита також урахувались міжнародні зобов'язання України, визначені Графіком тарифних зобов'язань України за товарами на 2013 рік, який є невід'ємною частиною Протоколу про вступ України до СОТ, ратифікованого Законом України від 10.04.2008 р. №250-VI.

Так, Законом України передбачається зменшення пільгових ставок ввізного мита на деякі готові або консервовані ракоподібні, молюски та інші водяні безхребетні (деяка продукція товарної позиції згідно з УКТЗЕД 0306 та товарних підкатегорій 1605 40 00 10 та 1605 40 00 90) – з 20 до 15 %; приготовлені або консервовані плоди, горіхи та інші їстівні частини рослин без додавання спирту та цукру (товарні підкатегорії згідно з УКТЗЕД 2008 93 99 00 та 2008 99 99 90) – з 15 до 10 %; моторні транспортні засоби, обладнані для тимчасового проживання людей (товарна категорія згідно з УКТЗЕД 8703 23 11)-з 6 до 5%; нові автомобілі легкові з робочим об'ємом циліндрів двигуна понад 3 000 см³ (товарна підкатегорія згідно з УКТЗЕД 8703 24 10 00) – з 6 до 5 %; човни, катери моторні, морські (товарна підкатегорія згідно з УКТЗЕД 8903 92 10 00) – з 8 до 7,5 %.

Пониження ставок ввізного мита на окремі товарні підкатегорії, відповідно до тарифних зобов'язань в рамках членства в СОТ, не матиме впливу на Державний бюджет України з 01.01.2014 р., оскільки згадані знижені ставки мита вже з 01.01.2013 р. стягуються митними органами України.

Зміни ставок ввізного мита були доведені листом ДМСУ № 11.1/1.2-16/14253-ЕП від 21.12.2012 р. з посиленням на міжнародні зобов'язання згідно з додатком І (Україна – Період трансформації) до Протоколу про вступ України до СОТ, який ратифіковано Законом України від 10.04.2008 р. № 250-VI.

У 2013 р. імпорт товарів на митну територію України обкладається ввізним митом за ставками Митного тарифу України, в редакції Закону України від 21.12.2010 р. № 2829-VI «Про внесення змін до Закону України «Про Митний тариф України» зі змінами та доповненнями, внесеними Законом України від 22.12.2011 р. № 4234-VI «Про внесення змін до Митного тарифу України, затвердженого Законом України «Про Митний тариф України», та інших законів України щодо опису та ставок ввізного мита на деякі товари» та Законом України від 06.11.2012 р. № 5476-VI «Про внесення змін до Закону України «Про Митний тариф України» щодо приведення ставок ввізного мита у відповідність з критеріями СОТ».

Проектом Закону передбачалося збільшення удвічі повних ставок ввізного мита на товарні підкатегорії Митного тарифу України. На меті було забезпечення достовірності декларування відомостей про країну походження товарів та обліку цих товарів у статистиці зовнішньої торгівлі.

Проте, у ході розгляду Закону ці пропозиції не були економічно обгрунтовані й не увійшли до Закону.

На сьогодні для 86,6 % товарних підкатегорій Митного тарифу України

встановлено однаковий рівень повної та пільгової ставок ввізного мита, що позбавляє імпортерів необхідності підтверджувати країну походження товарів сертифікатом про походження товарів.

На думку експертів, підняття у два рази рівня повних ставок мита Митного тарифу України могло стати додатковим бар'єром, який міг привести до не виправданих додаткових витрат на отримання сертифікатів про походження, що в свою чергу потягнуло б за собою простоювання вантажів.

У відповідності до ст. 280 Митного кодексу, ввізне мито є диференційованим щодо товарів, що походять з держав, які спільно з Україною входять до митних союзів або утворюють з нею зони вільної торгівлі. У разі встановлення будь-якого спеціального преференційного митного режиму згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, застосовуються преференційні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України.

До товарів, що походять з України або з держав-членів Світової організації торгівлі, або з держав, з якими Україна уклала двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння, застосовуються пільгові ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України, якщо інше не встановлено законом.

До решти товарів застосовуються повні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України.

Слід зауважити, що митні органи при застосуванні ставок ввізного (імпортного) мита спираються на документи, які подаються імпортером, зокрема на сертифікат походження товару. Визначення країни походження ґрунтується на критеріях, передбачених Митним кодексом згідно з міжнародною практикою.

З дати вступу до СОТ Україна застосовує національні податки, у тому числі акцизний збір та податок на додану вартість, у повній відповідності до усіх застосованих положень Угоди СОТ, у тому числі Угоди про сільське господарство, Угоди про субсидії та компенсаційні заходи й статті I та III ГАТТ 1994 року, без будь-якої дискримінації, як стосовно імпорту з усіх країн-членів СОТ, так і до продукції українського походження.

Що стосується обов'язкової вимоги сертифікату походження для певних товарів, що ввозяться на територію України, то ст. 44 Митного кодексу передбачається обов'язкова вимога щодо сертифікатів походження для товарів походженням з країн, стосовно яких Україна застосовує преференційний режим, для товарів, до яких застосовуються преференційні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України, для товарів, щодо ввезення яких в Україну застосовуються кількісні обмеження (квоти) або заходи, вжиті органами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в межах повноважень, визначених законами України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», «Про зовнішньоекономічну діяльність» та якщо це передбачено законами України та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Сертифікат походження не є обов'язковим для отримання товарами режиму найбільшого сприяння. Сертифікати походження на товари, що ввозяться до України, включають декларацію (письмову заяву), що засвідчує країну походження, а також довідку торгово-промислової палати (або іншого компетентного органу) країни-експортера, яка підтверджує дійсність інформації,

що міститься в сертифікатах походження. У ст. 48 Митного кодексу зазначається, що митне оформлення та випуск товарів у вільний обіг, країну походження яких не може бути достовірно встановлено, допускається без сертифікату походження за умови сплати ввізного мита за повними ставками Митного тарифу України.

«Повна» ставка ввізного мита завжди встановлюється для такого імпорту товару без сертифікату походження. Проте імпортери можуть вимагати повернення сплаченого мита на товари, щодо яких застосовується пільговий режим, подавши сертифікат походження не пізніше, ніж протягом року від дати митного оформлення.

У відповідності до ч. 4 ст. 48 до товарів застосовується (відновлюється) режим найбільшого сприяння за умови одержання органом доходів і зборів не пізніше ніж через 365 днів від дня здійснення митного оформлення цих товарів належним чином оформленого відповідного документа про їх походження.

Щодо вимоги супроводу імпортованих товарів, яким надається режим найбільшого сприяння, сертифікатом походження є неприйнятною, оскільки більшість торговельних партнерів України є членами СОТ, на товари, походженням із цих країн при ввезенні на митну територію України поширюється дія пільгових ставок мита. Отже, у разі відсутності адекватного зазначення походження або на підставі сертифікатів або правил достатньої обробки Україна повинна застосовувати для товарів походженням з країн СОТ ставки як для режиму найбільшого сприяння.

Тому під час вступу до СОТ «повні» ставки мита було в основному приведено до рівня «пільгових» ставок мита за режимом найбільшого сприяння, й тільки менше 5 % українських тарифних статей нараховуються за «повними» тарифними ставками та є вищими за відповідні «пільгові» ставки.

З дати вступу України до СОТ преференційні та непреференційні правила визначення походження України відповідають положенням Угоди СОТ про правила визначення походження товару.

У зв'язку із зміною структури та кодів Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД) вбачається за можливе перегляд попередніх класифікаційних рішень.

У відповідності до п. 2 ч. 7 ст. 23 Митного кодексу, орган доходів і зборів, який прийняв попереднє рішення, може його відкликати. Попереднє рішення підлягає відкликанню, якщо воно суперечить законодавству України з питань державної митної справи внаслідок змін в останньому.

Тому, суб'єктам ЗЕД, які отримували попередні класифікаційні рішення, рекомендується ознайомитися із новим Законом та у разі зміни коду завчасно потурбуватися про їх заміну [3].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Таможенное право: учебник для вузов / Д.В. Чермянинов; отв. ред.: Д.Н. Бахрах. — 2-е изд., испр. и доп. — М: Издательство Юрайт, 2012. — Серия: Бакалавр. — С. 31.
2. Борисов К.Г. Международное таможенное право: учеб. пособие. — М.: Изд-во РУДН, 1997. — С. 36.
3. Андреев О.Л. Приведення законодавчої бази України у відповідність із системою загальнообов'язаних норм міжнародного права // Митний брокер. — 2013. — №11 (198) листопад. — С. 73.